

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji

<https://poszukiwania.ipn.gov.pl/bbp/aktualnosci/33514,IPN-zakonczyl-pierwszy-etap-prac-na-cmentarzu-przyszpitalnym-w-Lublincu.html>
23.07.2026, 16:35

IPN zakończył pierwszy etap prac na cmentarzu przyszpitalnym w Lublińcu

W dniach 6–17 lipca br. zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN wraz z prokuratorem Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach w ramach śledztwa prowadził prace poszukiwawczo-ekshumacyjne na cmentarzu przyszpitalnym w Lublińcu przy ul. Sportowej. Ich celem było odnalezienie szczątków ofiar niemieckiego totalitaryzmu, pacjentów Landes-Heil- und Pflegeanstalt Loben (przed wojną Śląskiego Szpitala Psychiatrycznego w Lublińcu), uśmierconych wskutek niemieckiej akcji krypt. T4, czyli „eliminacji życia niewartego życia”.

W wyniku prac odkryto dwie podłużne jamy grobowe, a w nich szczątki dwudziestu czterech osób, ułożonych w pozycji spoczynkowej. Wyniki badań antropologicznych *in situ*, porównane z wynikami drobiazgowej kwerendy w odnalezionych aktach medycznych pacjentów potwierdziły, że szczątki mogą należeć do wytypowanych wcześniej ofiar zmarłych w końcu marca i kwietniu 1944 r.: siedmiu kobiet i siedemnastu mężczyzn w wieku od 24 do 64 lat. Na potrzeby śledztwa OKŚZpNP w Katowicach oraz identyfikacji ofiar przez BPiI IPN, pobrano próby do badań toksykologicznych i genetycznych.

Na tym etapie prac nie odnaleziono szczątków dzieci – ofiar zbrodniczych eksperymentów medycznych, które mogą spoczywać w osobnych jamach grobowych. Prace na cmentarzu przyszpitalnym będą kontynuowane w przyszłym

roku.

Program zabijania nieuleczalnie chorych na terenach okupowanej Polski miał nieco inne, mniej sformalizowane niż w III Rzeszy – i co za tym idzie – mniej dotąd poznane oblicze; często był improwizowany przez niemieckich zarządców. Nie wszystkie ofiary uśmiercane w lublinieckim szpitalu wykazywały zaburzenia psychiczne, część pacjentów była zdolna do nauki i pracy, ale np. niepełnosprawna ruchowo, inne tylko nieprzystosowane społecznie wg wzorców III Rzeszy. Selekcją ludzi do likwidacji zajmowały się wszystkie instytucje totalitarnego państwa: od etapu szkoły, przez opiekę społeczną, podstawową opiekę zdrowotną, aż po urzędy zatrudnienia. W Lublińcu zachowywano pozory „leczenia” i godzono się na nieliczne wizyty w placówce, wymuszone przez krewnych. Zasadą było niepodawanie rodzinie rzeczywistego powodu zgonu. Na etapie personelu szpitala, eliminacja „bezużytecznych” ze względu na nieprzydatność ekonomiczną dla III Rzeszy – była już świadomym, aktywnym działaniem, powiązaniem z wyszukiwaniem potencjalnych pacjentów w sierocińcach, domach dziecka, szkołach, itd. Zachowały się dokumenty świadczące o wyszukiwaniu przez dr Elisabeth Hecker, propagatorki eugeniki – rodzeństwa zgładzonych podopiecznych, a także o częstej praktyce preparowania mózgów dzieci do dalszych „badań” we Wrocławiu. Według zeznań z akt śledztw, śmierć następowała często na skutek długotrwałego podawania zbyt wysokich dawek barbituranów oraz osłabiania organizmu pacjenta głodem. Badania IPN mają m.in. na celu weryfikację tej tezy.

Tragiczny los najmłodszych pacjentów kliniki jest dość powszechnie znany i był przedmiotem śledztw i licznych publikacji, natomiast wątek fizycznej likwidacji dorosłych nie był dotąd dostatecznie zbadany. Ustalono, że pacjentów sprowadzano do Lublińca niemal wyłącznie z terenów tzw. Prowincji Śląskiej (od 1941 r. podzielonej na Rejencję Górną Śląsk (w tym przyłączonych terenów Zagłębia

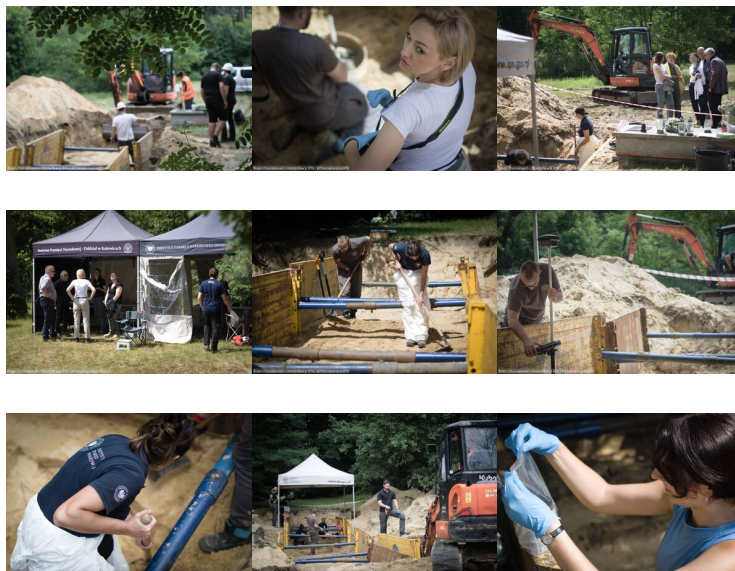
Dąbrowskiego) i Rejencję Dolny Śląsk), a tylko w pojedynczych przypadkach z tzw. Sudetenlandu, Kraju Warty i rdzennych terenów Rzeszy.

W wyniku obszernej kwerendy, w oparciu o księgi zgonów lublinieckich parafii, akta USC oraz dokumentację archiwalną szpitala ustalono, że w okresie od września 1939 r. do 19 stycznia 1945 r., kiedy do Lublińca wkroczyli Sowieci, w lublinieckim zakładzie zmarło 1766 pacjentów, w tym co najmniej 317 dzieci. 1564 z nich (w tym co najmniej 283 dzieci) spoczywa na przyszpitalnej nekropolii, na jej północnych kwaterach, co wiadomo z analizy archiwalnych zdjęć lotniczych oraz studiów układu nielicznych zachowanych obiektów, a także relacji świadków.

Wiadomo także o co najmniej 230 dorosłych pacjentach wywiezionych z Lublińca na śmierć do ośrodków zagłady w Rzeszy, związanych z akcją o krypt. T4. Gwałtowny wzrost liczby zmarłych pacjentów w czasie niemieckiej okupacji miasta na tle zgonów z lat przedwojennych oraz pierwszych powojennych miesięcy funkcjonowania placówki, ukazuje celowy mechanizm i skalę realizacji w Lublińcu nieludzkiej doktryny „Vernichtung lebensunwerten Lebens” (niem. „zniszczenie życia niewartego życia” lub „życia niegodnego życia”).

oprac. Adam Kondracki, BPiI IPN

fot. Adam Kondracki, Krzysztof Mikołajczyk BPiI IPN

Rok 2007
Rok 2008
Rok 2009
Rok 2011
Rok 2012
Rok 2013
Rok 2014
Rok 2015
Rok 2016
Rok 2017
Rok 2018
Rok 2019
Rok 2020
Rok 2021
Rok 2022
Rok 2023
Rok 2024
Rok 2025
Rok 2026